

NORGES HØYESTERETT

Den 2. mars 2017 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Webster, Bull og Kallerud i

HR-2017-473-U, (sak nr. 2017/220), straffesak, anke over dom:

A (advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder anke over saksbehandlingen og lovanvendelsen i sak om grovt underslag.
- (2) Ved tiltalebeslutning 29. september 2015 ble A satt under tiltale for grovt utroskap, jf. straffeloven 1902 § 276, jf. § 275 første ledd, jf. andre ledd. Tiltalen gjaldt at A i perioden 6. mars 2012 til 31. januar 2013, som oppnevnt hjelpeverge for sin ektefelle, B, som led av Alzheimers sykdom, overførte/forbrukte minst 1 410 840 kroner av hennes midler til formål som var henne uvedkommende. I tiltalen – som var utformet som et fortsatt straffbart forhold – var det nevnt to disposisjoner, ett bilkjøp i mars 2012 og ett kjøp av en livsforsikring med A som eneste begunstigede i januar 2013.
- (3) Øst-Finnmark tingrett avsa 17. februar 2016 dom med slik domsslutning:
  - "1. A, født 00.00.1954, dømmes for én overtredelse av straffeloven (1902) § 275 første og annet ledd jf. § 276 til fengsel i 10 – ti – måneder.
  2. Sakskostnader idømmes ikke."
- (4) Tingretten kom til at A ikke hadde handlet med tilstrekkelig grad av skyld for så vidt gjaldt bilkjøpet, og domfellelsen gjaldt dermed kun kjøpet av livsforsikringen.
- (5) A anket til Hålogaland lagmannsrett over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, saksbehandlingen og straffutmålingen.

- (6) Ved Hålogaland lagmannsretts beslutning 23. juni 2016 ble anken over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet henvist til ankeforhandling.
- (7) Under ankeforhandlingen i lagmannsretten endret møtende aktor lovgrunnlaget for tiltalen til prinsipielt grovt underslag, subsidiært grovt utroskap.
- (8) Hålogaland lagmannsrett avsa 18. november 2016 dom med slik domsslutning:
- "A, født 00.00.1954, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 256, jf. 255 første ledd til en straff av fengsel i 1 – ett – år."**
- (9) Lagmannsrettens domfellelse gjaldt altså grovt underslag, og omfatter både bilkjøpet og kjøpet av livsforsikringen som et fortsatt straffbart forhold.
- (10) A har påanket lagmannsrettens dom til Høyesterett og påstått lagmannsrettens dom opphevet. Anken gjelder saksbehandlingen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet. Det er i korte trekk anført:
- (11) Lagmannsretten har uriktig lagt til grunn at overtredelsene utgjør ett fortsatt straffbart forhold, og ikke to selvstendige lovbrudd. Som følge av dette hadde lagmannsretten ikke kompetanse til å behandle forholdet knyttet til bilkjøpet. Den hadde heller ikke adgang til å endre subsumpsjonen fra grovt utroskap til grovt underslag, ettersom dette er et annet straffbart forhold, jf. straffeprosessloven § 38. Videre var det ikke grunnlag for å dømme A for grovt underslag: A var ikke betrodd midler gjennom hjelpevergeoppnevningen som han ikke allerede styrte under ekteskapet. Lagmannsrettens forståelse av vilkåret "rettstridig forføyer" i straffeloven 1902 § 255 er videre for strengt og i strid med det strafferettslige klarhetskravet. A hadde ikke uberettiget vinnings hensikt ved bilkjøpet, og kjøpet innebar heller ingen formuesoverføring fra B til A. På dette punkt har lagmannsretten oversett at det er krav om *uberettiget* vinnings hensikt, og glemt at en eventuell villfarelse – som følge av hensiktskravet – vil være straffriende. Endelig anføres vedrørende livsforsikringen at underslagshandlingen først vil være fullbyrdet ved en eventuell utbetaling under forsikringen. A har aldri mottatt noen utbetaling.
- (12) *Påtalemyndigheten* har tatt til motmæle, og i korte trekk anført at lagmannsretten korrekt har domfelt A for grovt underslag. Den foretatte subsumpsjonsendringen er i tråd med den endrede prinsipielle tiltalen, og forrykker ikke det straffbare forholdets identitet ved å flytte fokus i hendelsesforløpet.
- (13) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at om kjøpet av bilen og tegningen av livsforsikringen skal ses som et fortsatt forhold, beror på en helhetsvurdering, jf. Rt. 1998 side 1416 med videre henvisninger. A har, i egenskap av hjelpeverge for ektefellen, foretatt begge de to disposisjonene tiltalen gjelder i strid med ektefellens interesse og for å berike seg selv. Dette kunne trekke i retning av at forholdene ses som en fortsatt forbrytelse. Imidlertid er det i tiltalen bare angitt to konkrete disposisjoner, og det gikk 10 måneder mellom de to handlingene. Antallet disposisjoner og avstanden i tid gjør at ankeutvalget finner at de to forholdene skulle vært vurdert som to separate lovbrudd.
- (14) Konsekvensen av dette er at A har ankerett for forholdet som gjelder bilkjøpet, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum, ettersom han reelt sett ble frifunnet for dette forholdet i tingretten.

- (15) At A har ankerett, innebærer at anken bare kan nektes fremmet dersom Høyesteretts ankeutvalg finner det klart at anken ikke vil føre frem. En avgjørelse om å nekte anken fremmet må begrunnes, jf. straffeprosessloven § 323 andre ledd andre punktum.
- (16) Spørsmålet er så hvilken prosessuell betydning det har at påtalemyndigheten og tingretten uriktig har behandlet de to forholdene som et fortsatt straffbart forhold.
- (17) Ettersom tingretten i samsvar med tiltalebeslutningen bedømte de to handlingene som et sammenhengende forhold, ble det ikke avsagt frifinnende dom for så vidt gjaldt bilkjøpet. Påtalemyndigheten fikk dermed ikke foranledning til å anke over at A ikke ble domfelt for dette. Bilkjøpet har imidlertid hele tiden vært en del av saken – det er individualisert i tiltalebeslutningen, det er behandlet av tingretten, og det fremgår av påtegningene i saken at påtalemyndigheten har hatt et annet syn enn tingretten på hvorvidt A burde dømmes for dette forholdet. Det fremgår videre av påtegningene at i den grad domfeltes anke slapp inn for lagmannsretten, ville bilkjøpet bli et tema for lagmannsretten. Ankeutvalget kan da ikke se at det er rettsikkerhetsmessige betenkeligheter ved at lagmannsretten domfeller A for forholdet knyttet til bilkjøpet, selv om påtalemyndigheten ikke har anket. Tvert i mot kunne en annen løsning føre til at lovbrudd som bør pådømmes som et fortsatt forhold blir oppdelt for å sikre seg mot den situasjonen som har oppstått i denne saken. Dette vil kunne ha uheldige konsekvenser for domfelte, ettersom det leder til en forhøyet strafferamme, jf. straffeloven 2005 § 79 bokstav a.
- (18) Ankeutvalget er ikke enig med domfelte i at lagmannsretten ikke hadde adgang til å endre subsumpsjonen fra grovt utroskap til grovt underslag fordi dette er annet straffbart forhold, jf. straffeprosessloven § 38, noe som i så fall også ville gitt ham ankerett, jf. Rt. 2010 side 630 avsnitt 17. Det er de samme faktiske forhold som er sentrale ved bedømmelsen etter begge bestemmelsene og det er de samme interessene som beskyttes. Endringen av subsumpsjonen medfører her ikke at det straffbare forholdet endrer identitet.
- (19) Etter ankeutvalgets oppfatning kan heller ikke domfeltes innvendinger mot lagmannsrettens domfellelse for grovt underslag føre frem.
- (20) Hjelpevergeoppnevningen ga A en myndighet som han ellers ikke ville hatt. Lagmannsretten fant bevist at han benyttet denne myndigheten til å berike seg, blant annet ved kjøpet av bilen. Ved dette forføyde han over penger som var "betrodd ham", jf. straffeloven 1902 § 255. Etter lagmannsrettens bevisvurdering var bilkjøpet i strid med ektefellens interesser og ga A en uberettiget vinning; han delfinansierte en ny bil ved urettmessig bruk av ektefellens midler.
- (21) Det er heller ikke – slik lagmannsretten har vurdert bevisene i saken – tvil om at A handlet med den nødvendige skyld. Det fremgår av lagmannsrettens premisser lest i sammenheng at A ikke ble trodd på at han anså seg berettiget til å disponere ektefellens midler. Lagmannsretten festet heller ikke lit til hans forklaring om at han tenkte å betale pengene tilbake til henne.
- (22) Ankeutvalget finner det etter dette enstemmig klart at anken over forholdet knyttet til bilkjøpet ikke kan føre frem.
- (23) Heller ikke de øvrige delene av anken kan etter utvalgets enstemmige syn føre frem. Utvalget finner for øvrig enstemmig at avgjørelsens betydning utenfor den foreliggende sak ikke tilsier at anken fremmes til behandling. Anken blir etter dette nektet fremmet.

SLUTNING:

Anken nektes fremmet.

Henrik Bull
(sign.)

Bergljot Webster
(sign.)

Knut H. Kallerud
(sign.)

Riktig utskrift: